

УДК 342.9

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У СФЕРІ НЕЗАКОННОГО
ДЕМОНСТРУВАННЯ ТА РОЗПОВСЮДЖЕННЯ ФІЛЬМІВ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ****ADMINISTRATIVE AND LEGAL RESPONSIBILITY IN THE FIELD OF UNLOCKED
DEMONSTRATION AND DISTRIBUTION OF FILMS IN THE TERRITORY OF UKRAINE****Кисла К.О.,***студентка кафедри адміністративного права
і процесу та митної безпеки**Університету державної фіскальної служби України*

У статті розглядаються поняття й законодавче забезпечення демонстрування й розповсюдження фільмів на території України. Висвітлюються стандарти, які передбачені державою щодо надання ліцензій для поширення кіно- і відеоматеріалів. Аналізуються заходи покарання, передбачені за вчинення правопорушень у цій сфері.

Ключові слова: фільм, демонстрування фільму, розповсюдження фільму, державне посвідчення, штрафна санкція.

В статье рассматриваются понятия и законодательное обеспечение демонстрации и распространения фильмов на территории Украины. Описываются стандарты, предусмотренные государством о предоставлении лицензий для распространения кино- и видеоматериалов. Анализируются меры наказания, предусмотренные за совершение правонарушений в данной сфере.

Ключевые слова: фильм, демонстрация фильма, распространение фильма, государственное удостоверение, штрафная санкция.

In the article the concept and legislative support of film demonstration and distribution on the territory of Ukraine are considered. The standards covered by the state for licensing for the distribution of cinema and video materials are covered. The penalties provided for committing offenses in this area are analyzed.

Key words: movie, demonstration film, film distribution, public license, penalty.

Кінематограф був винайдений братами Люм'єр у 1895, отже, йому трохи більше століття. З того часу кіно тісно увійшло в наше життя. Кіноіндустрія постійно розвивається, зараз для виробництва фільму використовуються новітні технології, сучасні спецефекти, графіка, крім цього прогрес дійшов до того, що можливо навіть скачувати фільми і дивитися їх раніше, ніж вони вийшли в прокат. Тому виникає необхідність захисту прав власників фільмів, створення конкретної процедури розповсюдження й демонстрування матеріалів, а також встановлення відповідальності за порушення цієї процедури.

Практично водночас із появою та становленням кінематографічного мистецтва виникла необхідність держави нормативно врегулювати цю діяльність. Як свідчить В.П. Михайлов у розповідях про кінематограф старої Москви, вже в 1908 році в Російській імперії Наказом була встановлена заборона показу «фривольних та порнографічних фільмів», впроваджувалася посада цензора кінематографічних стрічок тощо [1].

Сьогодні існують відповідні міжнародно-правові та національні механізми регулювання відносин в галузі кінематографії. До перших можна віднести Європейську культурну конвенцію 1954 року та Європейську конвенцію «Про спільне кінематографічне виробництво» 1992 року, які ратифіковані і діють в Україні.

Що стосується національного законодавства, яке забезпечує законність у цій сфері, то основним документом є Конституція України, зокрема положення ст. 11 (держава сприяє консолідації та розвитку української нації, її історичної свідомості, традицій і культури, а також розвитку етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності всіх корінних народів і національних меншин України); ст. 15 (суспільне життя в Україні ґрунтується на засадах політичної, економічної та ідеологічної багатоманітності; жодна ідеологія не може визнаватися державою як обов'язкова; цензура заборонена); ст. 42 (кожен має право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена зако-

ном); ст. 54 (громадянам гарантується свобода літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності) [2].

Крім Конституції, питання про кінематографію регулюється Господарським, Цивільним, Адміністративним кодексами України, Законом України «Про кінематографію», постановами Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про державну підтримку національних фільмів у продюсерській системі», «Про затвердження Положення про державне посвідчення на право розповсюдження і демонстрування фільмів», рішенням Національної ради з питань телебачення та радіомовлення «Про затвердження Системи візуальних позначок з індексом кіновідеопродукції залежно від аудиторії, на яку вона розрахована».

Відповідно постанови Кабінету Міністрів України від 17 серпня 1998 р. № 1315 «Про затвердження Положення про державне посвідчення на право розповсюдження і демонстрування фільмів», така діяльність на території України може відбуватися лише за наявності прокатного посвідчення. Як зазначено в п. 2 положення, право розповсюдження фільму – виняткове або невиняткове право на тиражування, продаж, передавання в прокат, оренду фільму. Воно складається з кінотеатрального права (тиражування фільмокопій на кіноплівці або на цифрових носіях, передавання їх у прокат, оренду); права домашнього відео (тиражування фільмокопій на відеоносіях, їх продаж, передавання в прокат); права публічного комерційного відео (тиражування фільмокопій на відеоносіях, їх продаж, передавання в прокат, оренду для публічного показу через відеопроєкцію); телевізійного права (тиражування фільмокопій на відеоносіях, їх продаж, передавання в прокат для публічного показу каналами мовлення телебачення) [3].

Право демонстрування фільму, за цим же пунктом, – це виняткове або невиняткове право на публічний показ фільму. До його складу входять: кінотеатральне право (демонстрування фільмокопій на кіноплівці або з цифрового примірника фільму у призначених для цього приміщеннях); право публічного комерційного відео (демонстрування фільмокопій на відеоносії у призначених для цього та обладнаних спеціальною відеопроєкційною апаратурою приміщеннях або у приміщеннях, безпосередньо ніяк не пов'язаних з демонструванням фільмів, обладнаних відеопроєкційною апаратурою або телевізійними приймачами); телевізійне право (демонстрування фільмокопій на відеоносії каналами мовлення ефірного, супутникового, кабельного телебачення платного чи безоплатного) [3].

Зазначені можливості надаються будь-яким кінотеатрам, кіноустановкам, відеотекам, відеоустановкам, телевізійним компаніям тощо, які перебувають на території держави. Саме ж посвідчення видається Мінкультури України юридичним особам, які є самостійними господарюючими статутними суб'єктами, або фізичним особам, які є суб'єктами підприємницької діяльності і мають право власника фільму або ліцензіата прав прокату чи розповсюдження фільмів на території України [3].

Станом на 23 березня 2018 року Державним агентством України з питань кіно видано 118 державних посвідчень на право розповсюдження і демонстрування фільмів для кінотеатрального права на території України [4].

Важливе значення для розповсюдження й демонстрування фільму має встановлений під час реєстрації індекс, що визначає умови публічного демонстрування. За цим критерієм існує розподіл на дві групи для визначення часових та вікових стандартів під час показу: фільми, що мають обмеження глядацької аудиторії, і ті, що їх не мають.

До першої категорії належать кіноматеріали з позначками «16» та «18». Індекс «16» встановлюється для фільмів, перегляд яких забороняється особам віком до 16 років

з огляду на те, що такі фільми можуть містити такі сцени з обмеженим ступенем насильства та жорстокості, як бійки, застосування зброї без надмірного кровопролиття, обмежене зображення нещасного випадку або катастрофи, а також сцени, що включають короткі та епізодичні зображення оголеності, епізодичне використання ненормативної лексики, що присутні в оригіналі за задумом режисера і необхідні для розвитку сюжету. Такі сцени повинні бути короткими за хронометражем (до трьох хвилин) та їх необхідність повинна бути виправдана логікою сюжету. Встановлення зазначеного індексу допускається для фільмів, які мають художню цінність, створені з урахуванням сучасних напрямів кіно або молодіжної субкультури. «18» – індекс, що встановлюється для фільмів, перегляд яких забороняється особам віком до 18 років через те, що такі фільми можуть містити сцени насильства, жорстокості, зображення катастроф, жаків, відвертої оголеності, імітації інтимних стосунків. Їх наявність повинна бути виправдана логікою сюжету та втілена на екрані з максимальним ступенем умовності. До цієї групи існує низка вимог щодо продажу чи передання в прокат, показу в ефірі та, як вже було зазначено, глядацької аудиторії. Отже, що стосується розповсюдження, то кожний примірник, який може бути куплений, повинен обов'язково мати помітку з попередженням про глядацький вік споживача. У разі демонстрації фільму з індексом «16» в кінотеатрі, наприклад, аудиторія має бути віком від 16 років, а сам показ може проводитися у будь-який час доби. А демонстрація кіно з поміткою «18» здійснюється лише з шостої години вечора до шостої години ранку для повнолітньої аудиторії. Що стосується ефірного часу, то телеорганізація зобов'язана інформувати глядача про існування вікових обмежень фільму, крім того, під час його демонстрації завжди має бути висвітлений індекс. Часові межі для кінофільмів за позначкою «16» ті ж, а для «18» – з десятої години вечора до шостої ранку [3].

До індексів, що не мають обмежень глядацької аудиторії, належать такі: «ДА» (дитяча аудиторія) – індекс, що встановлюється для фільмів, які спеціально створені для дітей і доступні за сюжетом для дитячого сприйняття. Такі фільми характеризує відсутність грубості, насильства, жорстокості, непристойних виразів у будь-якій формі; «ЗА» (загальна аудиторія) – індекс, що встановлюється для фільмів, які розраховані для сімейного перегляду та порушують теми, що однаково цікаві та зрозумілі більшості глядачів незалежно від їх віку. Забороняється демонстрування будь-яких сцен, що містять натуралістичний показ жорстокості і насильства. Реалії складної дійсності повинні відображатися з максимальною умовністю; «12» – індекс, що встановлюється для фільмів, перегляд яких можливий дітьми від 12 років лише у присутності батьків з огляду на те, що такі фільми можуть містити деякі сцени, які батьки вважатимуть неприйнятними для самостійного перегляду дітей [3].

Згідно з рішенням Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення № 781 від 18 червня 2003 року кіновідеопродукція, що транслюється на телеканалах України, поділяється на три категорії залежно від аудиторії, на яку вона розрахована. Її показ на телебаченні має супроводжуватися відповідними візуальними позначками. I категорія (зелене коло) – аудіовізуальний продукт прирівнюється до класифікації фільмів «ДА» та «ЗА». Фільми категорії I розраховані на глядачів будь-якого віку, зокрема на дітей. II категорія (жовтий трикутник) – аудіовізуальний продукт прирівнюється до класифікації фільмів «14» та «16». Рекомендується супровід чи дозвіл батьків або дорослих під час перегляду. III категорія (червоний квадрат) – для дорослих. Аудіовізуальний продукт прирівнюється до класифікації фільмів «18». Фільми та аудіовізуальний продукт, заборонені для розповсюдження і демонстрування в Україні або заборонені для показу на каналах мовлення телебачення, не потрапляють до жод-

ної категорії. Під час трансляції кінопродукції візуальна позначка на телеекрані категорій II і III має постійно перебувати у правому нижньому куті. Кінопродукція, що належить до категорії I, супроводжується відповідною позначкою на телеекранах протягом перших трьох хвилин трансляції. Телекомпанії зобов'язані подавати візуальні позначки категорій II і III (трикутник та квадрат) у друкованих програмах своїх передач. Єдиний розмір візуальних позначок повинен складати за висотою чи діаметром – 5% від висоти кадру телевізійного зображення (або 31 рядок телевізійного растру). Візуальна позначка повинна бути зафарбована суцільно [1].

Контроль за виконанням вимог щодо розповсюдження і демонстрування, передбачених прокатним посвідченням, здійснюють такі органи:

1. Держкіно та місцеві органи управління кінематографією – щодо тиражування фільмокопій на кіноплівці, передачі їх у прокат, демонстрування фільмокопій на кіноплівці у призначених для цього приміщеннях, а також тиражування фільмокопій на відеоносіях, їх продажу, передачі у прокат та оренди для публічного показу через відеоустановку, демонстрування фільмокопій на відеоносіях у призначених для цього та обладнаних відеоустановкою приміщеннях або у приміщеннях, безпосередньо не пов'язаних з демонструванням фільмів, обладнаних відеоустановкою або телевізійними приймачами;

2. Міністерство внутрішніх справ (далі – МВС) із залученням в установленому порядку Держкіно та місцевих органів управління кінематографією, Державна служба інтелектуальної власності (далі – ДСІВ), Держпродспоживслужби – щодо тиражування фільмокопій на відеоносіях, їх продажу та передачі їх у прокат для домашнього відео;

3. Держпродспоживслужба – щодо дотримання правил роздрібного продажу фільмокопій на відеоносіях та передачі їх у прокат;

4. Національна рада з питань телебачення і радіомовлення та її представництва (представники) в областях (регіонах), МВС із залученням в установленому порядку Держкіно та місцевих органів управління кінематографією, ДСІВ, Держкомтелерадіо – щодо платного чи безоплатного публічного показу фільмів каналами мовлення ефірного, супутникового і кабельного телебачення.

5. МВС, Мінкультури, Держкіно, Державна фіскальна служба, Держкомтелерадіо та Національна рада з питань телебачення і радіомовлення в межах своїх повноважень – щодо контролю за дотриманням вимог Закону України «Про захист суспільної моралі» та інших законів у сфері захисту суспільної моралі [3].

Під час встановлення переліченими органами контролю наявності демонстрування чи розповсюдження фільмів без законного на те права настає адміністративна відповідальність. Відповідно до ст. 164-6 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) за демонстрування або розповсюдження фільмів без державного посвідчення на право розповсюдження і демонстрування на особу буде накладено штраф у розмірі від двадцяти до сорока п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією фільмокопій, а також грошей, отриманих від їх демонстрування, продажу або передачі в прокат [5]. З огляду на відомості Податкового кодексу України у справах про адміністративні правопорушення під неоподатковуваним мінімумом громадян розуміють суму, закріплену на рівні податкової соціальної пільги, яка дорівнює 50% розміру прожиткового мінімуму для працездатної особи, встановленому Законом України «Про державний бюджет України», станом на 1 січня поточного року. Сьогодні прожитковий мінімум для працездатної особи становить 1762 грн. А соціальна пільга розраховується за формулою $\frac{1}{2}$ від 1762 грн., що дорівнює 881 грн. Отже, мінімальна сума штрафу за вчинення зазначеного вище правопорушення становить 17620 грн., а максимальна – 39645 грн.

У разі повторного вчинення діянь, передбачених ст. 164-6 КУпАП, штрафна санкція збільшується до ста неоподатковуваних мінімумів. Розповсюдження фільмів шляхом виготовлення фільмокопій без державного посвідчення на право розповсюдження і демонстрування фільмів з метою їх демонстрування, продажу, передачі в прокат тягне за собою накладення штрафу від шістдесяти до дев'яноста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією фільмокопій, засобів їх виготовлення, а також грошей, отриманих від їх демонстрування, продажу або передачі в прокат. У разі вчинення цих дій повторно розмір штрафу збільшується від дев'яноста до ста п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян [5].

Під час застосування цієї норми треба чітко усвідомлювати, що таке фільм. Фільм – це аудіовізуальний твір кінематографії, що складається з епізодів, поєднаних між собою творчим задумом і зображувальними засобами, та який є результатом спільної діяльності його авторів, виконавців і виробників. За способами фіксації зображення та розповсюдження фільми поділяються на кіно-, відеофільми тощо.

Крім того, КУпАП передбачає відповідальність за порушення умов розповсюдження і демонстрування фільмів, передбачених державним посвідченням на право розповсюдження і демонстрування фільмів. Відповідно до ст. 164-7 КУпАП за це передбачено накладення штрафу від двадцяти до тридцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією фільмокопій, а також грошей, отриманих від їх демонстрування, продажу або передачі в прокат. У разі повторного вчинення правопорушення протягом року після застосування заходів адміністративного стягнення штраф становитиме від тридцяти п'яти до сімдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією фільмокопій, а також грошей, отриманих від їх демонстрування, продажу або передачі в прокат [5].

Розглядаючи склад такого правопорушення, необхідно звернути особливу увагу на суб'єкт – це може бути лише посадова особа суб'єкта підприємницької діяльності або фізична особа, якій у встановленому порядку видано державне посвідчення на право розповсюдження і демонстрування фільмів.

Ще одним видом правопорушення, за яке передбачено адміністративну відповідальність у цій сфері, є недотримання суб'єктами кінематографії та телебачення квоти демонстрування національних фільмів за ст. 164-8 КУпАП під час використання національного екранного часу. Санкція статті передбачає за таке діяння накладення штрафу на посадових осіб від шістдесяти до дев'яноста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Якщо такі дії були вчинені повторно протягом року після застосування заходів адміністративного стягнення, то вони тягнуть за собою накладення штрафу на посадових осіб від дев'яноста до ста п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян [5].

Щоб зрозуміти, чому за таке діяння передбачено адміністративну відповідальність, необхідно визначити державну політику в кінематографії, яка полягає у визнанні кінематографії галуззю культури, а національного фільму – надбанням культури українського народу. Політика кінематографії здійснюється шляхом державної підтримки суб'єктів кінематографії України. Держава сприяє виробництву, розповсюдженню та демонструванню національних фільмів у кіно-, відеомережі та на каналах мовлення телебачення, збереженню, відновленню національної та кращих зразків світової кінематографічної спадщини, вживає заходів для повернення в Україну національної кінематографічної спадщини, що перебуває за її межами. У цій статті необхідно звернути особливу увагу і на об'єктивний бік правопорушення, бо воно полягає у порушенні суб'єктами кінематографії та телебачення квоти демонстрування національних фільмів під час використання

національного екранного часу. Відповідно до вимог ст. 22 Закону України «Про кінематографію» від 13.01.1998 р. № 9/98-ВР для сприяння виробництву національних фільмів, а також доступу глядачів до перегляду творів національної кінематографічної спадщини встановлюється квота демонстрування національних фільмів, яка становить не менше 30% національного екранного часу. Ця квота є обов'язковою для всіх демонстраторів фільмів у кіно-, відеомережі та на каналах мовлення телебачення України. Положення про національний екранний час та про використання суб'єктами кінематографії та телебачення затверджується Кабінетом Міністрів України [6].

Отже, кінематографічна діяльність від самого створення фільму до його демонстрування піддається чіткому правовому регулюванню з боку держави. Це передбачено як нормативними актами національного законодавства, так і імplementованими в нього закордонними нормами. Що стосується питання про адміністративну відповідальність за порушення встановлених порядків демонстрування й розповсюдження

фільмів, то основним покаранням є штраф до 150 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а додатковим – конфіскація незаконно набутого майна й коштів. На нашу думку, розмір штрафної санкції є недостатнім, оскільки під час вчинення правопорушення особа отримує прибуток набагато більший, ніж можливе покарання. Тобто вчинення таких незаконних діянь має економічно вигідний характер, що і спонукає суб'єктів до заняття такою діяльністю. Тому розмір штрафної санкції має бути збільшений до 300 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Вважаємо за потрібне ввести додаткове положення до санкції ст. 164-7 КУпАП про те, що після вчинення цього правопорушення повторно прокатне посвідчення має бути анульованим або визнаним таким, що втратило свою чинність, крім цього, після його анулювання воно не може бути поновлене тією ж особою чи підприємством, які були притягнуті до відповідальності за такий вид злочину. Дана норма мала б як превентивний, так і виховний характер для осіб, що отримали чи мають намір отримати ліцензію на демонстрацію та розповсюдження фільмів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Тарасенко Р.В. Інформаційне право: навчально-методичний посібник; МВС України, Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е.О. Дідоренка. URL: <http://www.ukr.vipreshebnik.ru/inform/621-sutnist-kinematografiji-ta-zagalni-zasadi-diyalnosti-v-galuzi-kinematografiji.html>.
2. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 1996. Станом на 5 січ. 2017 р.: К.: Паливода А.В., 2017. 76 с.
3. Про затвердження Положення про державне посвідчення на право розповсюдження і демонстрування фільмів: постанова Кабінету Міністрів України від 17 серпня 1998 р. № 1315. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1315-98-%D0%BF>.
4. Список фільмів, на які видано державні посвідчення на право розповсюдження та демонстрування фільмів у 2018 році. URL: <http://dergkino.gov.ua/ua/text/state-regulation.html>.
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення: чинне законодавство зі змінами та доповненнями станом на 1 вересня 2017 року: К.: Паливода А.В., 2017. 312 с.
6. Про кінематографію: Закон України від 13.01.1998 р. № 9/98-ВР URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/9/98-%D0%B2%D1%80>.